Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
od 21. ožujka 2024. [1]

Spojeni predmeti C-498/22 do C-500/22

Novo Banco SA – Sucursal en España,
Banco de Portugal,
Fundo de Resolução
protiv
C. F. O. (C-498/22),
J. M. F. T.,
M. H. D. S. (C-499/22) i
Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

(zahtjevi za prethodnu odluku koje je uputio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Restrukturiranje i likvidacija kreditnih institucija – Direktiva 2001/24/EZ – Članci 3. i 6. – Prijenos prava, imovine ili obveza na prijelaznu instituciju – Ponovni prijenos na kreditnu instituciju na koju se odnosi mjera restrukturiranja – Lex concursus – Učinak mjere restrukturiranja u drugim državama članicama – Uzajamno priznavanje – Učinak nepoštovanja obveze objavljivanja mjere restrukturiranja – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članci 17., 21., 38. i 47. – Pravo na vlasništvo – Djelotvorna sudska zaštita – Zaštita potrošača – Načela pravne sigurnosti, zaštite legitimnih očekivanja te jednakosti i zabrane svake diskriminacije na temelju državljanstva – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe”

I. Uvod

1. Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 3. stavka 2. i članka 6. Direktive 2001/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija [2] i članka 6. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima [3], u vezi s člancima 17., 21., 38. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima [4] te načelima pravne sigurnosti i zaštite legitimnih očekivanja.

[1] Izvorni jezik: francuski

[2] SL 2001., L 125, str. 15. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 8., str. 14.)

[3] SL 1993., L 95, str. 29. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravak SL 2024./90009, L)

[4] U daljnjem tekstu: Povelja

2. Ti su zahtjevi upućeni u okviru sporova između društva Novo Banco SA – Sucursal en España (u daljnjem tekstu: Novo Banco Španjolska), koje podupiru Banco de Portugal (Portugalska središnja banka) i Fundo de Resolução (Fond za sanaciju, Portugal), i više klijenata društva Novo Banco Španjolska koje je sljednik društva Banco Espírito Santo SA – Sucursal en España (u daljnjem tekstu: BES Španjolska), koje je podružnica portugalske kreditne institucije Banco Espírito Santo SA (u daljnjem tekstu: BES), čiji je sljednik nakon mjera restrukturiranja koje je donijela Portugalska središnja banka postalo društvo Novo Banco Španjolska. Navedeni zahtjevi odnose se na utjecaj tih mjera restrukturiranja na različite ugovore o financijskim proizvodima i uslugama.

3. Kao prvo, predlažem Sudu da presudi da nepostojanje objavljivanja predviđenog u članku 6. Direktive 2001/24, čiji je cilj omogućiti trećim stranama da podnesu žalbu protiv mjera restrukturiranja u matičnoj državi članici, ne utječe na učinke uzajamnog priznavanja te mjere u državama članicama domaćinima. Kao drugo, predlažem Sudu da presudi da se pojedinci ne mogu pozvati na legitimna očekivanja u pogledu prijelazne banke osnovane u okviru mjere restrukturiranja. Kao treće, predlažem Sudu da presudi da se potraživanja na ime naknade štete povezana s ugovorom mogu uključiti u pasivu banke na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja osnivanjem prijelazne banke kojoj se prenose samo određena imovina i određene obveze.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 93/13

4. U članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 određuje se:

„Države članice utvrđuju da nepoštene odredbe upotrijebljene u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem nisu obvezujuće za potrošača, kako je predviđeno nacionalnim pravom, te da ugovor i dalje obvezuje stranke na temelju tih odredaba ako može i dalje važiti bez tih nepoštenih odredaba.”

2. Direktiva 2001/24

5. U uvodnim izjavama 4., 6., 7., 11., 12. i 16. Direktive 2001/24 navodi se:

„(4) Bilo bi posebno nepoželjno odstupiti od […] jedinstva institucije i njezinih podružnica u slučajevima kada je potrebno donijeti mjere restrukturiranja ili pokrenuti likvidacijski postupak.

[…]

(6) Upravna ili pravosudna tijela matične države članice moraju imati isključivu ovlast odlučivati o mjerama restrukturiranja i njihovom provođenju koje su određene važećim zakonima i praksom dotične države članice. Zbog teškoća oko usklađivanja zakonodavstva i prakse u državama članicama, potrebno je da države članice međusobno priznaju mjere koje je svaka od njih poduzela kao bi se ponovno uspostavio održivi rad kreditnih institucija kojima su izdale odobrenje za rad.

(7) Nužno je jamstvo da će mjere restrukturiranja koje donesu upravna ili pravosudna tijela matične države članice, kao i mjere koje donesu osobe ili tijela imenovane od strane tih tijela s ciljem upravljanja tim mjerama restrukturiranja […] biti učinkovite u svim državama članicama.

[…]

(11) Potrebno je obavijestiti treće strane o provedbi mjera restrukturiranja u državama članicama u kojima su smještene podružnice kada te mjere mogu spriječiti ostvarivanje njihovih prava.

(12) Načelo jednakog postupanja prema vjerovnicima, u pogledu mogućnosti koje su im dostupne za pokretanje postupka, zahtijeva da upravna ili pravosudna tijela matične države članice donesu mjere potrebne da se vjerovnicima u državi članici domaćinu omogući ostvarenje njihovih prava za pokretanje postupka u utvrđenom vremenskom razdoblju.

[…]

(16) Jednako postupanje prema vjerovnicima zahtijeva da kreditna institucija bude likvidirana u skladu s načelima jedinstva i univerzalnosti, što zahtijeva da upravna ili pravosudna tijela matične države članice imaju isključivu nadležnost i da njihove odluke budu priznate u svim ostalim državama članicama te da u njima mogu bez ikakvih formalnosti proizvesti iste učinke koje im pripisuje pravo matične države članice, osim ako ovom Direktivom nije predviđeno drukčije.”

6. Člankom 1. stavkom 1. te direktive predviđa se:

„Ova Direktiva primjenjuje se na kreditne institucije i njihove podružnice osnovane u državama članicama koje nisu države u kojima je njihovo sjedište, kako je određeno u članku 1. stavcima 1. i 3. Direktive 2000/12/EZ[5], pridržavajući se uvjeta i iznimaka utvrđenih u članku 2. stavku 3. te Direktive.”

7. U skladu s člankom 2. sedmom alinejom Direktive 2001/24 „mjere restrukturiranja” znači one „mjere čija je svrha očuvati ili obnoviti financijsko stanje neke kreditne institucije, a mogle bi utjecati na ranije stečena prava trećih strana, uključujući i mjere koje obuhvaćaju mogućnost privremene obustave plaćanja, privremene obustave mjera izvršenja ili smanjenje potraživanja”.

8. Glava II. te direktive, naslovljena „Mjere restrukturiranja”, sadržava članke 3. do 8.

[5] Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 20. ožujka 2000. o osnivanju i obavljanju djelatnosti kreditnih institucija (SL 2000., L 126, str. 1.)

9. Člankom 3. te direktive, naslovljenim „Donošenje mjera restrukturiranja – mjerodavno pravo”, određuje se:

„1. Upravna ili pravosudna tijela matične države članice jedina su ovlaštena odlučivati o provedbi jedne ili više mjera restrukturiranja u nekoj kreditnoj instituciji, uključujući i podružnice osnovane u drugim državama članicama.

2. Mjere restrukturiranja primjenjuju se u skladu sa zakonima, drugim propisima i postupcima koje se primjenjuju u matičnoj državi članici, osim ako je drukčije uređeno ovom Direktivom.

Mjere su u potpunosti učinkovite u skladu s pravom dotične države članice na cijelom području [Europske unije] bez dodatnih formalnosti, a odnose se također i na treće strane u drugim državama članicama, čak i kada propisi države članice domaćina, koja se na njih primjenjuju, ne predviđaju takve mjere, ili je njihova provedba podložna uvjetima koji nisu ispunjeni.

Mjere restrukturiranja proizvode učinke na cijelom području [Unije] kad i u državi članici u kojoj su donesene.”

10. Članak 6. Direktive 2001/24, naslovljen „Objavljivanje”, glasi kako slijedi:

„1. Kada je vjerojatno da će provedba mjera restrukturiranja o kojima je donesena odluka u skladu s člankom 3. stavcima 1. i 2. utjecati na prava trećih strana u državi članici domaćinu i kada je moguće u matičnoj državi članici uložiti žalbu protiv odluke kojom se mjera nalaže, upravna ili pravosudna tijela matične države članice ili upravitelj ili bilo koja osoba ovlaštena da to učini u matičnoj državi članici objavljuje izvadak iz odluke u *Službenom listu [Europske unije*[6]] te u dva nacionalna lista u svakoj od zemalja članica domaćina, posebno kako bi se omogućilo pravodobno ostvarenje prava na žalbu.

2. Izvadak iz odluke predviđen stavkom 1. dostavlja se prvom prilikom najprimjerenijim putem Uredu za službene publikacije [Europske unije], te u dva nacionalna lista u svakoj od zemalja članica domaćina.

[…]

4. U izvatku iz odluke koji se objavljuje na službenom jeziku ili jezicima dotičnih država članica posebno se određuju namjena i pravna osnova donesene odluke, zatim rokovi za podnošenje žalbe, a posebno je potrebno jasno razumljivo navesti datume isteka rokova, te punu adresu tijela ili suda nadležnih za razmatranje žalbe.

5. Mjere restrukturiranja primjenjuju se bez obzira na mjere propisane stavcima od 1. do 3., te u cijelosti proizvode učinke u odnosu na vjerovnike, osim ako upravna ili pravosudna tijela matične države članice ili pravo te države koje regulira takve mjere predviđa drukčije.”

11. Člankom 7. te direktive, naslovljenim „Obveza obavješćivanja poznatih vjerovnika i pravo na prijavu potraživanja”, u njegovu stavku 1. predviđa se:

„Kada zakonodavstvo matične države članice zahtijeva prijavu potraživanja s ciljem priznavanja, ili ako predviđa obaveznu obavijest o mjeri vjerovnicima koji imaju domicil, uobičajeno boravište ili

[6] U daljnjem tekstu: SL

sjedište u toj državi, upravna ili pravosudna tijela matične države članice ili upravitelj također obavješćuju poznate vjerovnike koji imaju domicil, uobičajeno boravište ili sjedište u drugim državama članicama, u skladu s postupcima utvrđenima u članku 14. i članku 17. stavku 1.”

12. U skladu s člankom 23. stavkom 1. navedene direktive, donošenje mjera restrukturiranja ne utječe na pravo vjerovnika da zahtijevaju prijeboj svojih potraživanja s potraživanjima kreditne institucije, ako je takav prijeboj dozvoljen pravom koji se primjenjuje na potraživanja kreditne institucije.

13. Člankom 32. iste direktive, naslovljenim „Sudski postupci u tijeku”, određuje se:

„Učinci mjera restrukturiranja ili postupka likvidacije na neki sudski postupak u tijeku u vezi s imovinom ili pravom kojeg je lišena kreditna institucija podliježu isključivo pravu države članice u kojoj je u tijeku neriješeni sudski postupak.”

3. Direktiva 2014/59/EU

14. Člankom 83. Direktive 2014/59/EU[7], naslovljenim „Postupovne obveze sanacijskih tijela”, u njegovim stavcima 4. i 5. određuje se:

„4. Sanacijsko tijelo objavljuje ili osigurava objavljivanje ili primjerka odluke ili instrumenta u skladu s kojim se mjera sanacije poduzima ili pisanu obavijest sa sažetkom učinaka mjere sanacije i pogotovo učinaka na male ulagače te, prema potrebi, uvjete i razdoblje suspenzije ili ograničenja iz članaka 69., 70. i 71., na sljedeće načine:

(a) na svojoj službenoj internetskoj stranici;

(b) na internetskoj stranici nadležnog tijela, ako ono nije sanacijsko tijelo, te na internetskoj stranici EBA-e;

(c) na internetskoj stranici institucije u sanaciji;

(d) ako su dionice ili drugi vlasnički instrumenti ili dužnički instrumenti institucije u sanaciji prihvaćeni radi trgovanja na uređenom tržištu, sredstva koja se upotrebljavaju za objavljivanje propisanih informacija u vezi s tom institucijom u sanaciji u skladu s člankom 21. stavkom 1. Direktive 2004/109/EZ […][8].

5. Ako dionice, vlasnički instrumenti ili dužnički instrumenti nisu prihvaćeni radi trgovanja na uređenom tržištu, sanacijsko tijelo osigurava da se dokumenti koji pružaju dokaze o instrumentima iz stavka 4. pošalju dioničarima i vjerovnicima institucije u sanaciji koji su poznati preko registara ili baza podataka institucije u sanaciji dostupnih sanacijskom tijelu.”

7 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2014., L 173, str. 190. i ispravak SL 2015., L 216, str. 9.)

8 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 15. prosinca 2004. o usklađivanju zahtjeva za transparentnošću u vezi s informacijama o izdavateljima čiji su vrijednosni papiri uvršteni za trgovanje na uređenom tržištu i o izmjeni Direktive 2001/34/EZ (SL 2004., L 390, str. 38.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 4., str. 73.)

15. Člankom 117. te direktive, naslovljenim „Izmjene Direktive [2001/24]”, u njegovoj točki 1. predviđa se dodavanje stavka 5. članku 1. te direktive u skladu s kojim se „[č]lanci 4. i 7. ove Direktive ne primjenjuju […] u slučajevima kada se primjenjuje članak 83. Direktive [2014/59]”.

16. Na temelju članka 130. stavka 1. Direktive 2014/59 rok za njezino prenošenje utvrđen je za 31. prosinca 2014.

17. U skladu s člankom 131. te direktive, ona je stupila na snagu dvadesetog dana od dana objave u SL-u, odnosno 2. srpnja 2014.

B. Španjolsko pravo

18. Člankom 19. stavkom 1. Leya 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (Zakon 6/2005 o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija)[9] od 22. travnja 2005., kojim se u španjolski pravni poredak prenosi Direktiva 2001/24, predviđa se:

„Kada je donesena mjera restrukturiranja ili pokrenut postupak likvidacije protiv kreditne institucije koja u jednoj državi članici […] ima odobrenje za rad i koja ima barem jednu podružnicu ili pruža usluge u Španjolskoj, ta mjera ili postupak proizvode sve svoje učinke u Španjolskoj bez daljnjih formalnosti čim počnu proizvoditi učinke u državi članici u kojoj je mjera donesena ili u kojoj je postupak pokrenut.”

C. Portugalsko pravo

19. Člancima 145-C i sljedećima Regimea Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras (Opća pravila o financijskim i kreditnim institucijama), koji su uvedeni Decreto-Leijem n 31-A/2012 (Uredba sa zakonskom snagom br. 31-A/2012)[10] od 10. veljače 2012., uređuju se mjere restrukturiranja i sanacije kreditnih institucija i financijskih društava.

III. Činjenice u glavnim postupcima i prethodna pitanja

A. Predmet C-498/22

20. C. F. O. je 11. prosinca 2006. u svojstvu potrošača s društvom BES Španjolska sklopio ugovor o hipotekarnom zajmu koji je sadržavao klauzulu o najnižoj kamatnoj stopi, odnosno odredbu o najnižoj kamatnoj stopi od 2 %.

21. Presudom od 9. svibnja 2013. Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) presudio je da su takve odredbe o najnižoj kamatnoj stopi nepoštene zbog nedostatka transparentnosti. Na C. F. O.-ov zahtjev da društvo BES Španjolska prestane primjenjivati odredbu o najnižoj kamatnoj stopi sadržanu u njegovu ugovoru o hipotekarnom zajmu to je društvo prestalo primjenjivati tu odredbu od lipnja 2013.

[9] BOE br. 97 od 23. travnja 2005., str. 13912.

[10] *Diário da República*, dodatak 1., 1. serija, br. 30 od 10. veljače 2012.

22. U skladu s Općim pravilima o financijskim i kreditnim institucijama te u kontekstu ozbiljnih financijskih poteškoća društva BES, upravni odbor Portugalske središnje banke donio je odlukom od 3. kolovoza 2014., koja je izmijenjena odlukom od 11. kolovoza 2014. (u daljnjem tekstu: odluka iz kolovoza 2014.), takozvane mjere sanacije za tu kreditnu instituciju.

23. Tom je odlukom Portugalska središnja banka odlučila osnovati prijelaznu banku, Novo Banco, na koju su preneseni aktiva, pasiva i drugi neimovinski elementi društva BES koji su opisani u prilogu 2. navedenoj odluci.

24. Među elementima pasive koji su isključeni iz prijenosa na Novo Banco nalazile su se, među ostalim, „sve odgovornosti ili rizici, osobito oni koje proizlaze iz prijevare ili povrede odredbi regulatornih, kaznenih ili upravnih odluka”.

25. Nakon tog prijenosa društvo Novo Banco Španjolska postalo je hipotekarni vjerovnik za ugovor o zajmu sklopljen 11. prosinca 2006. i počelo je C. F. O.-u naplaćivati mjesečne rate otplate tog zajma.

26. Banco de España (Španjolska središnja banka) objavila je 3. listopada 2014. obavijest u *Boletínu Oficial del Estado* u kojoj se navodi da je odlukom iz kolovoza 2014. Portugalska središnja banka na BES primijenila mjeru sanacije koja uključuje djelomičan prijenos BES-ova poslovanja na prijelaznu banku Novo Banco, koja bez prekida nastavlja redovno poslovanje društva BES, pri čemu se smatralo da je riječ o mjeri restrukturiranja u smislu članka 2. Direktive 2001/24.

27. Portugalska središnja banka donijela je 29. prosinca 2015. dvije odluke kojima se izmjenjuje i pojašnjava prilog 2. odluci iz kolovoza 2014. (u daljnjem tekstu: odluke od 29. prosinca 2015.), u kojima se navodi, među ostalim, da na taj datum „potraživanja i naknade povezane sa zahtijevanim poništenjem određenih odredbi iz ugovorâ o zajmu u kojima je BES zajmodavac” nisu preneseni društvu Novo Banco.

28. U siječnju 2017. C. F. O. je od društva Novo Banco Španjolska zatražio povrat iznosa plaćenih društvu BES Španjolska u skladu s odredbom o najnižoj kamatnoj stopi.

29. Dopisom od 21. ožujka 2017. Novo Banco odbio je taj zahtjev jer je banka postupala potpuno transparentno u pogledu informacija o toj odredbi o najnižoj kamatnoj stopi, koja je potpisana 24. studenoga 2006., odnosno prije potpisivanja javnobilježničkog akta o hipotekarnom zajmu.

30. C. F. O. je 4. svibnja 2017. podnio tužbu protiv društva Banco Novo Španjolska kojom je zahtijevao da se odredba o najnižoj kamatnoj stopi iz hipotekarnog ugovora sklopljenog s društvom BES Španjolska proglasi ništavom zbog nepoštenosti i da se društvu Novo Banco Espagne naloži da mu vrati iznose koji su neosnovano plaćeni u skladu s tom odredbom.

31. Društvo Novo Banco Španjolska protivilo se tužbi, pri čemu je istaknulo prigovor nedostatka pasivne legitimacije jer potraživanje koje je moglo nastati u korist C. F. O.-a, a koje se odnosi na povrat iznosa plaćenih društvu BES Španjolska na temelju primjene odredbe o najnižoj kamatnoj stopi, nije preneseno na društvo Novo Banco u okviru mjera restrukturiranja koje je Portugalska središnja banka poduzela u odnosu na BES.

32. Prvostupanjski sud i, u žalbenom postupku, Audiencia Provincial (Provincijski sud, Španjolska) odbili su prigovor koji je istaknulo društvo Novo Banco Španjolska te su prihvatili tužbu koju je podnio C. F. O.

33. Društvo Novo Banco Španjolska podnijelo je žalbu Tribunalu Supremo (Vrhovni sud) koji je prihvatio zahtjev Portugalske središnje banke i Fonda za sanaciju da interveniraju u potporu žalbi.

34. Kao prvo, sud koji je uputio zahtjev podsjeća na to da, iako se smatra da odluke Portugalske središnje banke iz kolovoza 2014. i od 29. prosinca 2015. predstavljaju mjere restrukturiranja u smislu Direktive 2001/24[11] i iako mogu utjecati na treće strane, te odluke nisu objavljene, protivno onomu što se zahtijeva u članku 6. stavcima 1. do 4. te direktive. U tom pogledu, taj sud naglašava da su informacije o krizi društva BES i osnivanju društva Novo Banco koje je Portugalska središnja banka objavila na svojim internetskim stranicama na engleskom i portugalskom jeziku te u španjolskim medijima bile vrlo općenite i da na temelju tih informacija dotični klijenti nisu mogli utvrditi obveze koje su isključene iz prijenosa i saznati za ograničenje svojih prava koje je podrazumijevalo to isključenje. Nadalje, navedeni sud ističe da ni obavijest koju je objavila Španjolska središnja banka, navedena u točki 26. ovog mišljenja, ne ispunjava uvjete koji se zahtijevaju tom odredbom.

35. To neobjavljivanje u skladu s uvjetima koji se zahtijevaju navedenom odredbom spriječilo je gotovo sve klijente društva BES Španjolska koji borave u Španjolskoj da podnesu tužbu protiv odluka Portugalske središnje banke i zbog toga su podnijeli tužbe protiv društva Novo Banco Španjolska u odnosu na koje je to društvo, međutim, istaknulo prigovor nedostatka pasivne legitimacije jer mjerama o restrukturiranju nije prenesena obveza povrata iznosa koje su ti klijenti platili zbog primjene nepoštene odredbe.

36. Sud koji je uputio zahtjev dvoji u pogledu toga može li članak 6. stavak. 5. Direktive 2001/24, u skladu s kojim se mjere restrukturiranja primjenjuju i proizvode učinke bez obzira na mjere objavljivanja propisane stavcima 1. do 3. te odredbe, obuhvaćati to da se u državi članici domaćinu dulje vrijeme ne objave ograničenja ili uskraćivanja prava koja se tim mjerama nameću klijentima subjekta o kojem je riječ, kao i pravni lijekovi i postupci kojima raspolažu.

37. Stoga pita može li činjenica da obveza, navedena u članku 3. stavku 2. Direktive 2001/24, da se u državi članici domaćinu priznaju učinci mjera restrukturiranja donesenih u matičnoj državi članici biti u skladu s načelom djelotvorne sudske zaštite iz članka 47. Povelje, sa zabranom svake diskriminacije na temelju državljanstva, predviđenom u članku 21. stavku 2. Povelje, i s načelom pravne sigurnosti ako takve mjere nisu objavljene kako je propisano u članku 6. stavcima 1. do 4. te direktive.

38. Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev napominje da se u odgovoru društva Novo Banco na C. F. O.-ovu pritužbu ne dovodi u pitanje prijenos odgovornosti za pasivu, konkretno obvezu povrata iznosa koje je C. F. O. platio društvu BES Španjolska na temelju primjene odredbe o najnižoj kamatnoj stopi koja se potom smatrala nepoštenom. Suprotno tomu, u odgovoru društva Novo Banco Španjolska o meritumu ono je naglasilo da je „banka postupala potpuno transparentno” u trenutku kada je bila pod nadzorom Fonda za sanaciju, koji je sâm po sebi javno tijelo koje ovisi o Portugalskoj središnjoj banci. Stoga je C. F. O. podnio tužbu jer je sa sigurnošću smatrao da Novo Banco Španjolska, kao podružnica bankovne institucije koju nadzire javno tijelo koje djeluje u skladu s pravom Unije, ima položaj zajmodavca u ugovoru o hipotekarnom zajmu.

[11] Upućuje na presudu od 29. travnja 2021., Banco de Portugal i dr. (C-504/19, u daljnjem tekstu: presuda Banco de Portugal i dr., EU:C:2021:335).

39. Taj sud stoga pita je li, u situaciji u kojoj je potrošač koji boravi u državi članici domaćinu svoja legitimna očekivanja mogao temeljiti na postupanju prijelazne banke koja je pod nadzorom javnog tijela matične države članice, obveza priznavanja učinaka mjera restrukturiranja, navedena u članku 3. stavku. 2. Direktive 2001/24, u skladu s člankom 47. Povelje i načelom pravne sigurnosti.

40. Kao treće, sud koji je uputio zahtjev pita je li, s obzirom na pravo Unije, konkretno članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, zakonita rascjepkanost ugovornog odnosa koji proizlazi iz mjera restrukturiranja o kojima je riječ u glavnom postupku, odnosno toga da potrošač ima obveze prema društvu Novo Banco Španjolska, pri čemu mu plaća mjesečne rate hipotekarnog zajma iz ugovora koji je prvotno sklopio s društvom BES Španjolska, dok je Novo Banco Španjolska istodobno oslobođen obveze povrata iznosa plaćenih društvu BES Španjolska u skladu s odredbom o najnižoj kamatnoj stopi, što dovodi do toga da je taj potrošač obvezan tom nepoštenom odredbom jer nije mogao ishoditi povrat tih iznosa od društva BES zbog njegove insolventnosti. Ta bi situacija mogla predstavljati neproporcionalno zadiranje u pravo na vlasništvo tog potrošača, što je protivno članku 17. Povelje.

41. U tom kontekstu sud koji je uputio zahtjev smatra dvojbenim da prava potrošačâ nemaju prednost pred stabilnošću financijskog sustava [12].

42. U tim je okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive [2001/24] koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice koja nije objavljena kako je propisano člankom 6. stavcima 1. do 4. [te d]irektive […] u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. [Povelje], općim načelom pravne sigurnosti te načelom jednakosti i zabranom svake diskriminacije na temelju državljanstva iz članka 21. stavka 2. Povelje?

2. Je li u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice kojom su određene obveze i odgovornosti izuzete iz prijenosa redovnog poslovanja i niza imovinskih elemenata banke na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja na prijelaznu banku ako je sâmo naknadno postupanje prijelazne banke, koja je pod nadzorom tijela javne vlasti koje primjenjuje pravo Unije, među potrošačima u državi članici domaćinu stvorilo legitimna očekivanja da je preuzela i pasivu koja odgovara odgovornostima i obvezama koju je banka na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja imala u odnosu na potrošače?

3. Je li u skladu s temeljnim pravom na vlasništvo iz članka 17. Povelje, načelom visoke razine zaštite potrošača iz članka 38. Povelje, člankom 6. stavkom 1. [Direktive 93/13] i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog

[12] Upućuje na presudu od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, u daljnjem tekstu: presuda Gutiérrez Naranjo i dr., EU:C:2016:980), u kojoj je Sud odlučio da se članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 protivi sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) kojom se ograničavaju restitucijski učinci poništenja odredbi o najnižoj kamatnoj stopi u ugovorima koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem kako bi se zajamčila stabilnost španjolskog financijskog sustava koji se tada nalazio u teškoj krizi.

tijela matične države članice kojom se na prijelaznu banku prenosi položaj vjerovnika u ugovoru o hipotekarnom zajmu, ali se propadajućoj banci ostavlja obveza da zajmoprimcu potrošaču nadoknadi iznose naplaćene primjenom nepoštene odredbe iz tog ugovora?”

B. Predmet C-499/22

43. J. M. F. T. i M. H. D. S. otvorili su račun za vrijednosne papire te su s društvom BES Španjolska sklopili ugovor o upravljanju portfeljima ulaganja. S tim su društvom 3. listopada 2007. sklopili netipski financijski ugovor (u daljnjem tekstu: NFU) koji je istekao 11. listopada 2014., datum na koji ga je raskinuo i zatvorio Novo Banco, koji je u međuvremenu postao sljednik društva BES. S društvom BES Španjolska sklopili su 28. travnja 2008. ugovor o strukturiranom financijskom proizvodu koji je istekao 28. travnja 2013. i koji je to društvo zatvorilo s gubitkom.

44. U kolovozu 2014. J. M. F. T. je primio nekoliko dopisa od društva Novo Banco u kojima se navode, slijedom odluka koje je Portugalska središnja banka donijela u pogledu društva BES, nastavak bankarskih odnosa između klijenata društva BES Španjolska i novog subjekta Novo Banco Španjolska te izvatke o financijskom stanju NFU-a.

45. J. M. F. T. i M. H. D. S. podnijeli su 17. travnja 2017. tužbu protiv društva Novo Banco kojom su najprije tražili poništenje dvaju financijskih ugovora zbog pogreške prilikom davanja suglasnosti, zbog nedostatnih informacija koje im je pružilo društvo BES, te uzajamni povrat iznosa koje je primila svaka od stranaka, uvećanih za kamate od datuma svake uplate te se podredno tražila naknada štete za gubitke pretrpljene zbog stjecanja obaju financijskih proizvoda, uvećane za kamate izračunane po zakonskoj kamatnoj stopi od dana dostave tužbe.

46. Društvo Novo Banco Španjolska protivilo se tužbi, pri čemu je istaknulo prigovor nedostatka pasivne legitimacije jer potraživanje koje je moglo nastati u korist J. M. F. T.-a i M. H. D. S.-a, a koje se odnosi na povrat iznosa koje su potonje osobe platile za financijske proizvode zbog moguće ništavosti ugovorâ ili na naknadu štete za gubitke pretrpljene zbog toga što ti klijenti nisu bili obaviješteni o rizicima predmetnih financijskih instrumenata, nije preneseno na društvo Novo Banco u okviru mjera restrukturiranja koje je Portugalska središnja banka poduzela u odnosu na BES.

47. Tužba je prihvaćena u prvostupanjskom postupku.

48. Slijedom žalbe koju je podnijelo društvo Novo Banco Španjolska, Audiencia Provincial (Provincijski sud) prihvatila je žalbu u dijelu u kojem se odnosi na ugovor sklopljen 28. travnja 2008. jer je društvo BES Španjolska taj ugovor okončalo 28. travnja 2013., odnosno prije osnivanja društva Novo Banco u okviru mjera restrukturiranja društva BES. Stoga je riječ o transakciji koja je iscrpila svoje učinke prije tih mjera, tako da nikakva obveza ili odgovornost koja proizlazi iz tog ugovora nije prenesena na društvo Novo Banco.

49. Suprotno tomu, Audiencia Provincial (Provincijski sud) odbila je žalbu u dijelu u kojem se odnosi na NFU, čije je upravljanje i zatvaranje u listopadu 2014. vodio Novo Banco. Taj je sud naveo i to da odlukom iz kolovoza 2014. iz prijenosa nije isključen strukturirani financijski proizvod kao što je NFU, nego dužnički instrumenti koje su izdale institucije društva BES. Dodao je da pojašnjenja koja su iznesena u naknadnim odlukama Portugalske središnje banke nisu relevantna jer je ugovor prethodno istekao i zatvoren je.

50. Tribunal Supremo (Vrhovni sud), kojem su žalbe protiv te presude podnijeli J. M. F. T. i M. H. D. S., s jedne strane, i društvo Novo Banco Španjolska, koje podupiru Portugalska središnja banka i Fond za sanaciju, s druge strane, svoj je zahtjev za prethodnu odluku opravdao na isti način kao u predmetu C-498/22 [13].

51. U tim je okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive [2001/24] koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice koja nije objavljena kako je propisano člankom 6. stavcima 1. do 4. [te d]irektive […] u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. [Povelje], općim načelom pravne sigurnosti te načelom jednakosti i zabranom svake diskriminacije na temelju državljanstva iz članka 21. stavka 2. Povelje?

2. Je li u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice kojom su određene obveze i odgovornosti izuzete iz prijenosa redovnog poslovanja i niza imovinskih elemenata banke na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja na prijelaznu banku ako je sâmo naknadno postupanje prijelazne banke, koja je pod nadzorom tijela javne vlasti koje primjenjuje pravo Unije, među potrošačima u državi članici domaćinu stvorilo legitimna očekivanja da je preuzela i pasivu koja odgovara odgovornostima i obvezama koju je banka na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja imala u odnosu na potrošače?

3. Je li u skladu s temeljnim pravom na vlasništvo iz članka 17. Povelje, načelom visoke razine zaštite potrošača iz članka 38. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice kojom se na prijelaznu banku prenosi položaj vjerovnika u ugovornim odnosima sklopljenima s bankom na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja, ali se propadajućoj banci ostavlja obveza da potrošaču vrati iznose koje je platio u okviru ugovora poništenih zbog pogreške prilikom davanja suglasnosti koja je uzrokovana time što banka nije pružila dovoljno informacija?”

C. Predmet C-500/22

52. Društvo Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (u daljnjem tekstu: POSB) kupilo je 17. studenoga 2014. na sekundarnom tržištu nadređenu obveznicu „Senior Bond NB 6,875 %, maturity July 2016.” koja je dospjela 15. srpnja 2016.

53. Tu je obveznicu izdalo društvo BES, ali u trenutku kad ju je POSB kupio posredstvom investicijskog društva, taj je instrument nadređenog potraživanja bio dio imovine društva Novo Banco na koje je prenesen na temelju odluke iz kolovoza 2014.

54. U srpnju 2015. Novo Banco isplatio je POSB-u prinos na obveznice za razdoblje 2014. – 2015.

[13] Vidjeti točke 34. do 40. ovog mišljenja.

55. Kad je 15. srpnja 2016. obveznica dospjela, Novo Banco nije društvu POSB isplatilo prinos na obveznice za razdoblje 2015. – 2016., niti mu je vratilo nominalnu vrijednost te obveznice.

56. U odgovoru na POSB-ovu pritužbu, društvo Novo Banco navelo je da se odbijanje plaćanja temelji na odlukama od 29. prosinca 2015., kojima je obveza povezana s tom obveznicom s društva Novo Banco „ponovno prenesena" na BES. Naime, tim se odlukama predviđalo, među ostalim, „ponovno prenošenje" nepodređenih obveznica s društva Novo Banco na BES, uključujući prava i odgovornosti koje, među ostalim, proizlaze iz obveznice „Nadređene obveze društva NB 6,875 %, dospijeće: srpanj 2016.".

57. POSB je 25. lipnja 2017. podnio tužbu protiv društva Novo Banco koja se odnosila na isplatu prinosa na obveznice za razdoblje 2015. – 2016. i povrat iznosa koji odgovara nominalnoj vrijednosti obveznice.

58. Društvo Novo Banco protivilo se tužbi, pri čemu je istaknulo prigovor nedostatka pasivne legitimacije jer je obveza povezana s tom obveznicom „ponovno prenesena" na društvo BES.

59. Prvostupanjski sud i, u žalbenom postupku, Audiencia Provincial (Provinjcijski sud) odbili su prigovor koji je istaknulo društvo Novo Banco i prihvatili su tužbu.

60. Tribunal Supremo (Vrhovni sud), kojem je žalbu podnijelo društvo Novo Banco Španjolska, koje podupiru Portugalska središnja banka i Fond za sanaciju, ističe, među ostalim, da držanje obveznice nadređenog potraživanja društvu POSB dodjeljuje zaštitu temeljnog prava na vlasništvo priznatog člankom 17. Povelje. Međutim, „ponovni prijenos" na BES odgovornosti i obveza povezanih s tom obveznicom nadređenog potraživanja u praksi dovodi do oduzimanja njegova prava na vlasništvo jer je BES propadajuća banka lišena svoje imovine. To oduzimanje bez pravodobne i pravične naknade također može predstavljati povredu načela pravne sigurnosti [14].

61. U tim je okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive [2001/24] koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice koja nije objavljena kako je propisano člankom 6. stavcima 1. do 4. [te d]irektive […] u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. [Povelje], općim načelom pravne sigurnosti te načelom jednakosti i zabranom svake diskriminacije na temelju državljanstva iz članka 21. stavka 2. Povelje?

2. Je li u skladu s temeljnim pravom na vlasništvo iz članka 17. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice kojom su na propadajuću banku na koju su primijenjene mjere sanacije ponovno prenesene obveze i odgovornosti koje proizlaze iz obveznice nadređenog potraživanja koju je kupila treća strana ako su te obveze i odgovornosti bile dio imovine prijelazne banke?"

62. Odlukom predsjednika Suda od 29. rujna 2022. predmeti C-498/22, C-499/22 i C-500/22 spojeni su za potrebe pisanog i usmenog dijela postupka kao i donošenja presude.

[14] Vidjeti točke 34. do 37. ovog mišljenja za obrazloženje prvog prethodnog pitanja.

63. C. F. O., J. M. F. T. i M. H. D. S., Novo Banco Španjolska, Portugalska središnja banka, španjolska i portugalska vlada te Europska Komisija podnijeli su pisana očitovanja.

64. C. F. O., POSB, Novo Banco Španjolska, Portugalska središnja banka, španjolska i portugalska vlada te Vijeće Europske unije, Komisija i Europski parlament sudjelovali su na raspravi održanoj 26. listopada 2023. tijekom koje su usmeno odgovorili na pitanja koja je postavio Sud.

IV. Analiza

A. Prva pitanja u predmetima C-498/22, C-499/22 i C-500/22

65. U svakom od triju predmeta sud koji je uputio zahtjev pita Sud je li tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice koja nije objavljena kako je propisano člankom 6. stavcima 1. do 4. te direktive u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. Povelje, općim načelom pravne sigurnosti te načelom jednakosti i zabranom svake diskriminacije na temelju državljanstva iz članka 21. stavka 2. Povelje.

66. Drugim riječima, sud koji je uputio zahtjev želi doznati koji su učinci toga što upravna ili pravosudna tijela matične države članice ili upravitelj ili bilo koja osoba ovlaštena za objavljivanje u matičnoj državi članici nije objavila izvadak odluke kojom se nalaže mjera restrukturiranja, kao što se to predviđa tim člankom 6., u SL-u i u dvama nacionalnim listovima u svakoj od zemalja članica domaćina.

67. Najprije valja pojasniti da, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 2001/24, to objavljivanje treba provesti pod dvama uvjetima: s jedne strane, mjera restrukturiranja mora moći utjecati na prava trećih strana u državi članici domaćinu i, s druge strane, treba biti moguće u matičnoj državi članici podnijeti žalbu protiv odluke kojom se nalaže mjera. Čini se da su u ovom slučaju ispunjena oba uvjeta jer je u Portugalu moguće podnijeti tužbu protiv mjere restrukturiranja [15], a tužitelji iz glavnog postupka su vjerovnici na koje utječe ta mjera.

68. Nadalje, iz samog teksta tog članka 6. stavka 1. proizlazi da je to objavljivanje namijenjeno zaštiti prava vjerovnika da u državama članicama domaćinima podnesu žalbu protiv mjere restrukturiranja nadležnom sudu u matičnoj državi članici, s obzirom na to da završava sljedećim riječima: „posebno kako bi se omogućilo pravodobno ostvarenje prava na žalbu”.

69. Naposljetku, na temelju upotrebe množine riječi prava i teksta uvodnih izjava 11. i 12. Direktive 2001/24 moglo bi se smatrati da bi trebalo zaštititi sve pravne lijekove dostupne vjerovnicima koji se odnose na samu mjeru restrukturiranja, ali i njihove dužnike. Međutim, uvjet koji se odnosi na postojanje mogućnosti podnošenja žalbe protiv mjere restrukturiranja ne omogućuje širok uvid u prava na žalbu koja bi tim objavljivanjem trebalo štititi. Naime, objavljivanje nije obvezno ako u matičnoj državi članici ne postoji mogućnost podnošenja žalbe protiv mjere restrukturiranja. Međutim, u tom slučaju vjerovnici ipak imaju pravo istaknuti potraživanja u odnosu na svojeg dužnika. Nadalje, priroda informacija koje treba objaviti u skladu s člankom 6. stavkom 4. te direktive, odnosno izvadak iz odluke u kojem se navode „namjena i pravna osnova donesene odluke, zatim rokovi za podnošenje žalbe, a posebno je potrebno jasno razumljivo navesti datume isteka rokova, te punu adresu tijela ili suda nadležnih za razmatranje

[15] Vidjeti članak 145 N Općih pravila o financijskim i kreditnim institucijama.

žalbe”, dodatno potkrepljuje tumačenje prema kojem su tužbe o kojima je riječ tužbe podnesene protiv mjere restrukturiranja, a ne sve moguće tužbe vjerovnika protiv kreditne institucije ili prijelazne banke.

70. Jedino se tim tumačenjem može osigurati usklađenost s načelima utvrđenima u članku 3. stavku 2. i članku 6. stavku 5. Direktive 2001/24. Iz te prve odredbe proizlazi da mjere restrukturiranja u potpunosti su učinkovite bez dodatnih formalnosti, a odnose se i na treće strane, na cijelom području Unije kad i u državi članici u kojoj su donesene. U drugoj se odredbi navodi da se mjere restrukturiranja primjenjuju bez obzira na mjere propisane u članku 6. stavcima 1. do 3. te direktive i u cijelosti proizvode učinke u odnosu na vjerovnike.

71. Ta načela konkretno odražavaju cilj koji se nastoji postići Direktivom 2001/24, koja se odnosi na uzajamno priznavanje učinaka mjere restrukturiranja koju je poduzela matična država članica u drugim državama članicama domaćinima u kojima se nalaze podružnice i podrazumijeva posljedičnu primjenu načela jedinstva i univerzalnosti postupka (nadležan sud i primjenjivo pravo isključivo matične države članice)[16], uz iznimke, osobito u slučaju postupaka koji su u tijeku u državi članici domaćinu koji se i dalje isključivo uređuju zakonom države članice domaćina[17].

72. Nadalje, pojedinačno obavješćivanje pojedinaca predviđa se u članku 7. te direktive samo kada zakonodavstvo matične države članice zahtijeva prijavu potraživanja s ciljem priznavanja ili ako predviđa obaveznu obavijest o mjeri vjerovnicima koji imaju domicil, uobičajeno boravište ili sjedište u toj državi. Iz toga proizlazi, kao što sam to već naveo u točkama 68. i 69. ovog mišljenja, da cilj tog obavješćivanja nije zaštititi sve pravne lijekove dostupne vjerovnicima protiv dužnika, nego osigurati da će ti vjerovnici moći ostvariti svoja prava u okviru te mjere u skladu s nacionalnim pravom matične države članice.

73. Stoga se Direktiva 2001/24 općenito ne odnosi na pojedinačne tužbe vjerovnika protiv kreditnih institucija ili prijelaznih banaka u slučaju mjere restrukturiranja, osim ako je riječ o određenim ugovorima ili pravima (osobito o ugovoru o radu, pravima u vezi s nepokretnom imovinom upisanom u javni registar, određenim stvarnim pravima, pravima koja se temelje na klauzuli o pridržaju prava vlasništva[18]) ili ako je riječ o postupku u tijeku koji se uređuje zakonom države članice domaćina u kojoj je taj postupak u tijeku[19].

74. U glavnim predmetima nije sporno da objavljivanje koje se zahtijeva člankom 6. te direktive nije izvršeno i stoga se postavlja pitanje koja je kazna za to neobjavljivanje.

75. Različiti su intervenijenti pred Sudom iznijeli nekoliko pretpostavki. Neki od njih tvrde da mjera restrukturiranja zbog neobjavljivanja nema učinak izvan matične države članice. Komisija dodaje da bi se ta kazna primjenjivala tek nakon isteka određenog roka povezanog s ograničenjima svojstvenima rokovima objavljivanja u SL-u. Ostali tvrde da izostanak objavljivanja u skladu s člankom 6. Direktive 2001/24 nije imao utjecaja jer je obavješćivanje provedeno u skladu s člankom 83. Direktive 2014/59.

16 Vidjeti uvodne izjave 4. i 16. Direktive 2001/24 i presude od 24. listopada 2013., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, t. 49.) i Banco de Portugal i dr. (t. 33.).

17 Vidjeti članak 32. Direktive 2001/24.

18 Vidjeti članke 20. do 27. Direktive 2001/24.

19 Vidjeti članak 32. Direktive 2001/24 i presudu Banco de Portugal i dr.

76. Smatram da je prva pretpostavka, koja se odnosi na nepostojanje učinaka mjera restrukturiranja u državama članicama domaćinima, protivna tekstu Direktive 2001/24 i ne odgovara njezinu cilju da se osigura uzajamno priznavanje tih mjera, koje podrazumijeva posljedičnu primjenu načela jedinstva i univerzalnosti postupaka. Štoviše, učinci ne mogu biti trenutni, nego trebaju trajati tijekom „određenog razdoblja", odnosno vremena potrebnog za objavljivanje u SL-u. Naime, u slučaju neobjavljivanja ili nepravodobnog objavljivanja nije moguće odrediti datum na koji uzajamno priznavanje prestaje proizvoditi učinke. Stoga bi taj približan rok bio izravno protivan ciljevima Direktive 2001/24 kojima se nastoji ponovno uspostaviti održivi rad kreditnih institucija [20].

77. Kad je riječ o drugoj pretpostavci prema kojoj se objavljivanje predviđeno člankom 6. Direktive 2001/24 zamijenilo objavljivanjem predviđenim u članku 83. stavku 4. Direktive 2014/59, ona mi se ne čini usklađenom ni s člankom 117. te direktive kojim se izmjenjuje članak 1. Direktive 2001/24 kako bi se u novom stavku 5. pojasnilo da se „[č]lanci 4. i 7. ove Direktive ne primjenjuju […] u slučajevima kada se primjenjuje članak 83. Direktive [2014/59]". Iz toga *a contrario* proizlazi da objavljivanje iz članka 6. Direktive 2001/24 treba provesti čak i ako je provedeno objavljivanje iz članka 83. Direktive 2014/59. Stoga pitanje je li Direktiva 2014/59 primjenjiva *ratione temporis* u ovom slučaju nije relevantno.

78. Osim toga, zbog nepostojanja postupovne odredbe propisane pravom Unije kojom bi se sankcioniralo neko pravo i u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, zadaća je unutarnjeg pravnog poretka svake države članice da uredi pravila sudskog postupka koja trebaju osigurati zaštitu prava koja pojedinci uživaju na temelju prava Unije. Ta postupovna pravila ne smiju međutim biti nepovoljnija od onih koja se tiču sličnih pravnih lijekova predviđenih za zaštitu prava koja proizlaze iz unutarnjeg pravnog poretka (načelo ekvivalentnosti) i ne smiju učiniti gotovo nemogućim ili pretjerano teškim izvršavanje prava predviđenog pravnim poretkom Unije (načelo djelotvornosti) [21].

79. Međutim, kao što sam to već naveo, objavljivanjem predviđenim u članku 6. Direktive 2001/24 osigurava se zaštita prava da se mjera restrukturiranja osporava pred sudom matične države članice zbog uzajamnog priznavanja koje se provodi tom direktivom. U slučaju da su takvu tužbu podnijeli tužitelji iz glavnog postupka, portugalski sud trebao bi uzeti u obzir nepostojanje objavljivanja predviđenog tim člankom 6. kako bi ocijenio čini li to nepostojanje gotovo nemogućim ili pretjerano teškim podnošenje te tužbe s obzirom na nacionalna pravila koja se odnose na rokove za podnošenje tužbe protiv te vrste odluke.

80. Tu analizu potkrepljuje analiza nastanka članka 6. Direktive 2001/24. Naime, u prvotnom nacrtu Vijeća [22], kao prvo, objavljivanje u SL-u i pojedinačno obavješćivanje prepušteni su odluci nadležnih tijela zemlje u kojoj kreditna institucija o kojoj je riječ ima sjedište. Kao drugo, bilo je navedeno da se mjere restrukturiranja primjenjuju bez obzira na mjere objavljivanja i u cijelosti proizvode učinke u odnosu na vjerovnike. Kao treće, osim u slučaju pojedinačnog obavješćivanja, rokovi za podnošenje žalbe počinju teći od trenutka objavljivanja u SL-u. Stoga je, protivno prvotnom nacrtu, određivanje početka roka za podnošenje žalbe prepušteno odluci država članica u okviru njihove postupovne autonomije, ali uz poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

[20] Vidjeti uvodnu izjavu 6. Direktive 2001/24.

[21] Vidjeti presude od 14. siječnja 2010., Kyrian (C-233/08, EU:C:2010:11, t. 62. i navedena sudska praksa) i od 20. rujna 2018., Rudigier (C-518/17, EU:C:2018:757, t. 61. i navedena sudska praksa).

[22] Prijedlog direktive Vijeća o usklađivanju zakona i drugih propisa o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija [COM(85) 788 *final*]

81. Vijeće i Parlament intervenirali su na raspravi i podsjetili na to da je Direktiva 2001/24 rezultat petnaestogodišnjih pregovora i da se mjere usklađivanja navode tek u Direktivi 2014/59. Dodali su, s jedne strane, da je cilj uspostavljenog mehanizma uzajamnog priznavanja omogućiti brzu i dosljednu provedbu hitnih mjera namijenjenih izbjegavanju lančanih učinaka i zajamčiti stabilnost financijskog sustava [23], osobito nastavak obavljanja ključnih funkcija banke i zaštitu javnih sredstava te, s druge strane, da je na državama članicama da poduzete mjere objavljuju na odgovarajući način. Pojasnili su da je objavljivanje uspostavljeno u članku 83. stavku 4. te direktive prikladan način za obavješćivanje trećih strana iz drugih država članica. Cilj njihove intervencije bio je dokazati usklađenost mehanizama uspostavljenih Direktivom 2001/24 s primarnim pravom.

82. Tu usklađenost dokazuje tumačenje članaka 3. i 6. Direktive 2001/24 koje predlažem [24].

83. Čak i ako se objavljivanjem predviđenim u članku 6. Direktive 2001/24 ne nastoje zaštititi prava na žalbu različita od onih podnesenih protiv mjera restrukturiranja, tužitelji iz glavnog postupka nalaze se u situaciji koju obuhvaća pravo Unije. Naime, uzajamno priznavanje mjera restrukturiranja koje se provodi tom direktivom dovelo je do proširenja učinaka osnivanja prijelazne banke Novo Banco u Portugalu na njezinu španjolsku podružnicu, pri čemu je to osnivanje popraćeno samo djelomičnim prijenosom aktive i pasive društva BES na prijelaznu banku i njezine podružnice. U tom se smislu utjecalo na prava tužitelja iz glavnog postupka jer njihova navodna potraživanja nisu *in fine* prenesena na društvo Novo Banco Španjolska, španjolsku podružnicu prijelazne banke. Stoga se mogu pozvati na djelotvornu sudsku zaštitu, koja je zajamčena člankom 47. Povelje, opće načelo pravne sigurnosti i zabranu svake diskriminacije na temelju državljanstva koja se propisuje člankom 21. stavkom 2. Povelje.

84. Kad je riječ o djelotvornoj sudskoj zaštiti, Sud podsjeća na to da učinkovitost sudskog nadzora koju jamči članak 47. stavak prvi Povelje zahtijeva, među ostalim, da zainteresirana osoba može braniti svoja prava u najboljim mogućim uvjetima i uz potpuno poznavanje činjenica odlučiti je li korisno podnijeti tužbu protiv određenog subjekta nadležnom sudu [25].

85. Budući da se pravom Unije ne predviđa sankcija za izostanak objavljivanja, koje se predviđa člankom 6. Direktive 2001/24 čiji cilj, podsjećam, nije obavijestiti sve vjerovnike o načinima podnošenja pravnih lijekova protiv kreditne institucije, na sudu je da primijeni svoje nacionalno pravo i uzme u obzir sve dostupne informacije koje mogu pomoći vjerovniku u granicama postavljenima načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti.

86. Međutim, najprije, kao što je to navela španjolska vlada u svojim pisanim očitovanjima, odredbom španjolskog prava predviđa se objavljivanje u *Boletínu Oficial del Estado* u slučaju mjere restrukturiranja koja se odnosi na kreditnu instituciju koja ima podružnicu u Španjolskoj [26]. Nadalje, klijenti u predmetima C-498/22 i C-499/22 bili su obaviješteni o osnivanju prijelazne banke dopisima koje je poslao Novo Banco u kojima je najavljen nastavak poslovnog odnosa s bankom oslobođenom rizika koji su prijetili održivosti društva BES. Naposljetku, neovisno o pitanju je li Direktiva 2014/59 primjenjiva u ovom slučaju, nacionalni sud treba uzeti u obzir informacije objavljene u skladu s člankom 83. stavkom 4. te direktive kako bi procijenio sposobnost osobe da odluči hoće li podnijeti pravni lijek.

[23] U tom pogledu upućuju na presudu od 19. srpnja 2016., Kotnik i dr. (C-526/14, EU:C:2016:570, t. 68. i 69.).

[24] Vidjeti točke 78. i 79. ovog mišljenja.

[25] Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 57. i navedena sudska praksa).

[26] Vidjeti članak 19. Zakona 6/2005 o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija.

87. Sud je u drugom predmetu koji se odnosi na osnivanje prijelazne banke Novo Banco odlučivao o postupku koji je bio u tijeku na dan kad je potraživanje o kojem je riječ u predmetnom sporu odlukama od 29. prosinca 2015. „ponovno preneseno" društvu BES, s retroaktivnim učinkom na datum prije podnošenja tužbe, te je pritom presudio da je osoba 4. veljače 2015. raspolagala svim informacijama koje su potrebne za donošenje potpuno informirane odluke o podnošenju takve tužbe, kao i kako bi se sa sigurnošću utvrdila osoba protiv koje je ta tužba trebala biti usmjerena [27]. Tom prilikom Sud je priznao i mogućnost da matična država članica izmijeni, čak i s retroaktivnim učinkom, zakonski sustav koji se primjenjuje na mjere restrukturiranja [28]. Međutim, zaključio je da članak 3. stavak 2. i članak 32. Direktive 2001/24, u vezi s člankom 47. prvim stavkom Povelje, treba tumačiti na način da im se protivi bezuvjetno priznanje učinaka druge mjere restrukturiranja kojom se potraživanje „ponovno prenosi" na BES, ako takvo priznanje dovodi do toga da Novo Banco gubi, s retroaktivnim učinkom, pasivnu legitimaciju u postupku u tijeku, dovodeći tako u pitanje sudske odluke koje su već donesene u korist tužitelja [29].

88. Međutim, tužbe u glavnim predmetima podnesene su španjolskom sudu u sasvim drukčijem kontekstu jer su podnesene nakon što je na temelju mjera restrukturiranja (uključujući odluke od 29. prosinca 2015.) utvrđen dužnik navodnih potraživanja i, stoga, u stabilnom i relevantnom pravnom okviru. Stoga je na tužiteljima iz glavnog postupka da utvrde je li njihov dužnik Novo Banco Španjolska ili društvo BES s obzirom na informacije dostupne na temelju nacionalnog zakonodavstva i na temelju dobrovoljne primjene članka 83. stavka 4. Direktive 2014/59.

89. Mjerom restrukturiranja zapravo se nije promijenio identitet njihova dužnika, ali njegovo je financijsko stanje, zbog kojeg je ta mjera donesena, ugrozilo vrijednost njihova navodnog potraživanja. Usto, ti tužitelji ne navode zbog čega bi postupak protiv društva BES Španjolska bio nemoguć. Stoga se mjerom restrukturiranja ne dovodi u pitanje njihovo pravo na odnošenje tužbe.

90. Kad je riječ o načelu nediskriminacije zajamčenom člankom 21. Povelje, ne navodi se da se nacionalne odredbe primjenjive u ovom slučaju primjenjuju različito, ovisno o nacionalnosti osobe.

91. Kad je riječ o načelu pravne sigurnosti, Sud podsjeća na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, to načelo zahtijeva, s jedne strane, da su pravna pravila jasna i precizna i, s druge strane, da je njihova primjena za osobe predvidljiva, osobito kada za pojedince i poduzetnike mogu imati nepovoljne posljedice. Preciznije, spomenuto načelo zahtijeva da propis omogućava zainteresiranim osobama da znaju točan opseg obveza koje im taj propis nalaže i da potonje osobe mogu nedvojbeno znati svoja prava i obveze te da se posljedično mogu ponašati u skladu s njima [30].

92. U ovom je slučaju jasno, u skladu s odredbama Direktive 2001/24, da se u Španjolskoj priznaju učinci mjere restrukturiranja poduzete u Portugalu i da je na osobi da provjeri točne odredbe mjere restrukturiranja kako bi provjerila tko je njezin dužnik nakon djelomičnog prijenosa obveza na novoosnovanu prijelaznu banku.

93. Zbog svih tih razloga predlažem Sudu da odgovori da članak 3. stavak 2. i članak 6. Direktive 2001/24, u vezi s člankom 21. stavkom 2. i člankom 47. prvim stavkom Povelje treba tumačiti na način da im se ne protivi, u slučaju da ne postoji objavljivanje predviđeno člankom 6. stavkom 1. te

27 Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 53.).

28 Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 61. i navedena sudska praksa).

29 Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 66. i izreka).

30 Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 51. i navedena sudska praksa).

direktive, to da se u državi članici različitoj od matične države članice priznaju učinci mjere restrukturiranja kojom je osnovana prijelazna banka, uz djelomičan prijenos obveza i odgovornosti, prije podnošenja tužbe kojom se traži da se prizna i isplati potraživanje koje je prvotno postojalo prema bankovnoj instituciji na koju se odnosila ta mjera restrukturiranja, pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

B. Druga pitanja u predmetima C-498/22 i C-499/22

94. Sud koji je uputio zahtjev pita Sud je li u skladu s temeljnim pravom na djelotvornu sudsku zaštitu iz članka 47. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu priznaju učinci odluke nadležnog tijela matične države članice kojom su određene obveze i odgovornosti izuzete iz prijenosa redovnog poslovanja i niza imovinskih elemenata banke na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja na prijelaznu banku ako je sâmo naknadno postupanje prijelazne banke, koja je pod nadzorom tijela javne vlasti koje primjenjuje pravo Unije, među potrošačima u državi članici domaćinu stvorilo legitimna očekivanja da je preuzela i pasivu koja odgovara odgovornostima i obvezama koju je banka na koju se primjenjuju mjere restrukturiranja imala u odnosu na potrošače.

95. Kako bi se odgovorilo na to pitanje najprije je potrebno razmotriti mogućnost da se tužitelji iz glavnog postupka u svoju korist pozovu na načelo zaštite legitimnih očekivanja.

96. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, načelo zaštite legitimnih očekivanja jedno je od temeljnih načela Unije [31]. Sud je pojasnio da pravo pozivanja na načelo zaštite legitimnih očekivanja ima svaki pojedinac kojemu je institucija Unije, time što mu je pružila konkretna jamstva, pobudila utemeljena očekivanja. Suprotno tomu, nitko se ne može pozvati na povredu tog načela ako ne postoje ta jamstva [32]. Priznao je i da države članice moraju poštovati to načelo kada provode pravo Unije [33], uključujući preko nacionalnih upravnih tijela [34].

97. U ovom slučaju tužitelji iz glavnog postupka smatraju da su, s jedne strane, nadzor koji je Portugalska središnja banka u trenutku njegova osnivanja izvršavala nad društvom Novo Banco, na kojem se temelje mjere restrukturiranja, i, s druge strane, pojašnjenje dopisa koje je poslao Novo Banco u pogledu nastavka ugovornih odnosa koje su imali s društvom BES mogli kod njih stvoriti legitimna očekivanja u pogledu dosega obveza koje prema njima ima Novo Banco Španjolska.

98. Međutim, kad bi se smatralo da je društvo Novo Banco Španjolska upravno tijelo koje provodi pravo Unije, iako je, kao prvo, nadzor koji provodi Portugalska središnja banka privremen i predstavlja mjeru restrukturiranja koja uključuje osnivanje prijelazne banke i iako je to društvo, kao drugo, osnovano kao kreditna institucija privatnog prava koja nema nikakvu ovlast koja odstupa od općeg prava radi izvršavanja zadaće pružanja javne usluge, time bi se prekoračilo ono

[31] Vidjeti presude od 7. lipnja 2005., VEMW i dr. (C-17/03, EU:C:2005:362, t. 73. i navedena sudska praksa) te od 14. ožujka 2013., Agrargenossenschaft Neuzelle (C-545/11, EU:C:2013:169, t. 23. i navedena sudska praksa).

[32] Vidjeti presudu od 16. prosinca 2020., Vijeće i dr./K. Chrysostomides & Co. i dr. (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P i C-604/18 P, EU:C:2020:1028, t. 178. i navedena sudska praksa).

[33] Vidjeti presudu od 11. srpnja 2002., Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, t. 44. i navedena sudska praksa).

[34] Vidjeti presude od 22. rujna 2022., Admiral Gaming Network i dr. (C-475/20 do C-482/20, EU:C:2022:714, t. 62.) i od 17. studenoga 2022., Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899, t. 39. i navedena sudska praksa).

što je Sud dopustio u području legitimnih očekivanja [35]. Stoga je Sud presudio da se subjekt ne može pozivati na načelo zaštite legitimnih očekivanja protiv svojeg dobavljača kako bi ostvario pravo na odbitak pretporeza [36].

99. U svakom slučaju, s jedne strane, dopisi koji su poslani klijentima društva BES u kojima se navodi da je Novo Banco ista banka kao i BES i da se odnos s bankom ni po čemu ne mijenja i, s druge strane, postupanje društva Novo Banco koje je 2017. tužitelju iz glavnog postupka u predmetu C-498/22 odgovorilo da ne može prihvatiti zatraženi povrat jer kritizirana odredba nije nepoštena i koje je zatvorilo jedan od dva ugovora tužitelja iz glavnog postupka u predmetu C-499/22, nisu dovoljni kako bi se utvrdila precizna jamstva na kojima se mogu temeljiti legitimna očekivanja da će Novo Banco Španjolska preuzeti cijelu pasivu društva BES Španjolska u smislu ugovorne ili predugovorne odgovornosti.

100. Naime, u dopisima je samo najavljen nastavak poslovnog odnosa klijenata i banke, pri čemu se pojašnjava da su uklonjeni rizici koji su prijetili održivosti društva BES i da je nova banka oslobođena problematične imovine društva BES. Usto, činjenica da se osporava postojanje nepoštene odredbe ne znači pristanak na preuzimanje odgovornosti za tu odredbu. Isto tako otplata NFU-a po dospijeću ne može jamčiti da će banka preuzeti predugovornu odgovornost povezanu s tim ugovorom. U tom se smislu slažem sa stajalištem nezavisne odvjetnice J. Kokott u njezinu mišljenju u predmetu Banco de Portugal i dr. [37] koji se odnosi na osnivanje društva Novo Banco, prema kojem „puka činjenica da je [ta banka] (barem djelomice) postala pravnim sljednikom BES-a […] te nastavlja upravljati i tužiteljičinim portfeljem dionica, prema mojem mišljenju ne bi mogla utemeljiti nikakvo očekivanje da Novo Banco preuzima i odgovornost za obveze s osnove pogrešnog investicijskog savjetovanja od strane BES-a, a koje su postojale već prije preuzimanja tog poslovnog odnosa”.

101. Osim toga, kako bi se ocijenila legitimnost pruženih jamstava, valja uzeti u obzir kontekst osnivanja prijelazne banke namijenjene za rješavanje poteškoća društva BES. Naime, Sud je presudio da se, čak i u situaciji koja bi mogla ugroziti legitimna očekivanja, nepobitan javni interes može protiviti donošenju prijelaznih mjera za situacije koje su nastale prije stupanja na snagu nove uredbe, a nisu dovršene u njihovu razvoju i da cilj koji se sastoji od osiguranja stabilnosti financijskog sustava uz izbjegavanje pretjeranog javnog trošenja i smanjenje narušavanja tržišnog natjecanja spada u prevagujuće javne interese te naravi [38]. Iz toga zaključuje da se na načelo zaštite legitimnih očekivanja može pozvati u potporu osporavanja Komisijine Komunikacije o bankarstvu, ali da se ono ne protivi određenim točkama te komunikacije koje se odnose na uvjet podjele obveza od strane dioničara i podređenih vjerovnika u svrhu odobrenja državne potpore [39].

102. Iz svih tih elemenata proizlazi da se tužitelji iz glavnog postupka ne mogu pozvati na povredu načela zaštite legitimnih očekivanja u odnosu na Novo Banco Španjolska.

103. Predlažem Sudu da na druga pitanja u predmetima C-498/22 i C-499/22 odgovori da članak 3. stavak 2. Direktive 2001/24, u vezi s člankom 47. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti, treba tumačiti na način da se pojedinci ne mogu pozvati na načelo zaštite legitimnih

[35] Vidjeti presudu od 17. studenoga 2022,, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899) za agenciju za financiranje investicija u ruralnim područjima i agenciju za plaćanja i intervencije u poljoprivredi.

[36] Vidjeti presudu od 21. veljače 2018., Kreuzmayr (C-628/16, EU:C:2018:84, t. 47.).

[37] C-504/19, EU:C:2020:943, t. 82.

[38] Vidjeti presudu od 19. srpnja 2016., Kotnik i dr. (C-526/14, EU:C:2016:570, t. 68. i 69.).

[39] Vidjeti presudu od 19. srpnja 2016., Kotnik i dr. (C-526/14, EU:C:2016:570, t. 40. i 80.).

očekivanja u odnosu na prijelaznu banku koja je privatnopravno tijelo koje nema ovlasti koje odstupaju od općeg prava, osnovano na temelju mjere restrukturiranja banke čiji su oni prvotno bili klijenti kako bi tražili da se utvrdi odgovornost te prijelazne banke na temelju predugovornih i ugovornih obveza povezanih s ugovorima koji su sklopljeni s bankom u odnosu na koju je donesena mjera restrukturiranja.

C. Treće pitanje u predmetima C-498/22 i C-499/22 te drugo pitanje u predmetu C-500/22

104. Sud koji je uputio zahtjev tim pitanjima pita Sud je li u skladu s pravom na vlasništvo koje je zajamčeno člankom 17. Povelje, načelom pravne sigurnosti, načelom visoke razine zaštite potrošača koje se navodi u članku 38. Povelje i članku 6. stavku 1. Direktive 93/13, tumačenje članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 koje podrazumijeva da se u državi članici domaćinu prizna odluka nadležnog upravnog tijela kojom se predviđa osnivanje prijelazne banke i zadržavanje u pasivi propadajuće banke obveze da vrati kamate plaćene na temelju nepoštene odredbe ili plati iznose koje duguje na temelju predugovorne ili ugovorne odgovornosti.

105. Najprije napominjem da u predmetu C-499/22 tužitelji iz glavnog postupka osporavaju kvalitetu predugovornog informiranja koje je društvo BES Španjolska provelo prije sklapanja NFU-a, uzimajući u obzir da je žalbeni sud smatrao da je drugi ugovor, koji je sklopljen 28. travnja 2008., istekao prije osnivanja društva Novo Banco i da se stoga nije mogla prenijeti nikakva odgovornost povezana s tim ugovorom.

1. Usklađenost s pravom na vlasništvo, koje je zajamčeno člankom 17. Povelje

106. Kad je riječ o pitanju usklađenosti s pravom na vlasništvo koje je zajamčeno člankom 17. Povelje, koje se ističe u trima zahtjevima za prethodnu odluku, valja podsjetiti na to da je Sud već priznao usklađenost osnivanja prijelazne banke Novo Banco i njegovih posljedica s tim člankom u slučaju dioničara i imatelja podređenih obveznica [40].

107. Podsjećam na to da na temelju članka 17. stavka 1. Povelje svatko ima pravo na vlasništvo nad svojom na zakonit način stečenom imovinom, koristiti je, njome raspolagati i ostaviti je u nasljedstvo. Vlasništvo nikome ne može biti oduzeto, osim u javnom interesu u slučajevima i pod uvjetima koje propisuje zakon, ako se pravodobno isplati pravična naknada za gubitak vlasništva. Uživanje prava vlasništva može biti uređeno zakonom u mjeri u kojoj je to potrebno radi općeg interesa. U skladu s vezom koja se člankom 52. stavkom 3. Povelje stvara između prava koja se u njoj navode i prava zaštićenih Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda [41] u mjeri u kojoj odgovaraju jedna drugima, članak 17. Povelje treba tumačiti s obzirom na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na članak 1. Protokola br. 1 uz EKLJP kojim se propisuje zaštita prava vlasništva kao minimalna razina zaštite [42].

108. Sud je podsjetio na to da se zaštita koja se dodjeljuje člankom 17. Povelje odnosi na imovinska prava iz kojih, sukladno dotičnom pravnom sustavu, proizlazi stečeni pravni položaj koji omogućuje autonomno korištenje tih prava njihovu nositelju u vlastitu korist [43]. Iz toga

[40] Vidjeti presudu od 5. svibnja 2022., BPC Lux 2 i dr. (C-83/20, u daljnjem tekstu: presuda BPC Lux 2 i dr. EU:C:2022:346).

[41] Potpisana u Rimu 4. studenoga 1950., u daljnjem tekstu: EKLJP

[42] Vidjeti presudu BPC Lux 2 i dr. (t. 37. i navedena sudska praksa).

[43] Vidjeti presudu BPC Lux 2 i dr. (t. 39. i navedena sudska praksa).

zaključuje da su obveznice kojima se može trgovati na tržištima kapitala takva prava koja mogu uživati navedenu zaštitu, kao što to proizlazi iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na članak 1. Protokola br. 1 uz EKLJP [44].

109. Stoga mi se čini da je za analizu tog pitanja s obzirom na pravo na vlasništvo relevantan kriterij odnosi li se situacija o kojoj je riječ u svakom predmetu na pravo iz kojeg proizlazi stečeni pravni položaj koji omogućuje autonomno korištenje tih prava njihovu nositelju u vlastitu korist.

110. Kao što sam to već naveo u točki 108. ovog mišljenja, obveznica kojom se može trgovati, uključujući nadređenu obveznicu kao što je ona u predmetu C-500/22, prema mišljenju Suda, predstavlja pravo koje može uživati zaštitu zajamčenu člankom 17. Povelje.

111. Čini mi se da isto vrijedi za potraživanje o kojem je riječ u predmetu C-498/22. Naime, to potraživanje povezano s obvezom banke da vrati kamate plaćene u skladu s odredbom o najnižoj kamatnoj stopi sadržanom u ugovoru o hipotekarnom zajmu, koja proizlazi iz sudske prakse Suda na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 [45], predstavlja pravo iz kojeg očito proizlazi stečeni pravni položaj jer se restitucijski učinci ne mogu vremenski ograničiti na razdoblje nakon utvrđenja nepoštenosti te odredbe. Ta je analiza također u skladu s kriterijima koje je utvrdio Europski sud za ljudska prava jer pojam „vlasništvo" koji može uživati zaštitu prava na vlasništvo, naveden u članku 1. Protokola br. 1 uz EKLJP, može obuhvaćati i „postojeće vlasništvo", kao i imovinske vrijednosti, uključujući potraživanja na temelju kojih tužitelj može tvrditi da ima barem „legitimna očekivanja" da će ostvariti djelotvorno uživanje prava na vlasništvo [46]. U ovom se slučaju odredbe o najnižoj kamatnoj stopi kvalificiraju kao nepoštene i restitucijski učinak treba biti potpun, bez mogućnosti vremenskog ograničenja na temelju sudske prakse Suda.

112. Suprotno tomu, kad je riječ o potraživanju koje se ističe u predmetu C-499/22, odnosno o naknadi koja se duguje zbog izostanka predugovornog informiranja, dvojim u pogledu toga da tužitelj koji se poziva na takvo potraživanje može uživati zaštitu iz članka 17. Povelje. Naime, to navodno potraživanje ne odgovara stečenom pravnom položaju jer je u pogledu izostanka predugovornog informiranja potrebno provesti sudsku ocjenu.

113. Usto, prema sudskoj praski Europskog suda za ljudska prava, potraživanje naknade štete može imati imovinsku vrijednost ako se dokaže da se u dovoljnoj mjeri temelji na nacionalnom pravu, primjerice ako je potvrđeno u ustaljenoj sudskoj praksi sudova [47]. Međutim, potrebno je i da osoba koja se na njega poziva može imati legitimna očekivanja. Naime, u sudskoj praksi ESLJP-a, s jedne strane, navodi se da tužitelji nemaju „legitimna očekivanja" ako se ne može smatrati da imaju u dovoljnoj mjeri utvrđeno potraživanje koje je odmah izvršivo te se, s druge strane, u njoj ne predviđa postojanje „stvarnog spora" ili „obranjive tvrdnje" kao kriterija na temelju kojeg se može procijeniti postojanje „legitimnih očekivanja" koja su zaštićena člankom 1. Protokola br. 1 EKLJP-a [48]. Pojašnjava da sama nada nisu legitimna očekivanja ako ne postoji

[44] Vidjeti presudu BPC Lux 2 i dr. (t. 40. i 41. te navedena sudska praksa).

[45] Vidjeti presudu Gutiérrez Naranjo i dr.

[46] Vidjeti presudu ESLJP-a od 2. svibnja 2013., Panteliou-Darne i Blantzouka protiv Grčke, (CE:ECHR:2013:0502JUD002514308, t. 28. i navedena sudska praksa).

[47] Vidjeti presudu ESLJP-a od 6. listopada 2005., Draon protiv Francuske (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, t. 65. i navedena sudska praksa).

[48] Vidjeti presudu ESLJP-a od 6. listopada 2005., Draon protiv Francuske (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, t. 68. i navedena sudska praksa).

pravomoćna presuda [49]. Čini mi se da navodno potraživanje u predmetu C-499/22 ne ispunjava te uvjete i njegovi eventualni nositelji ne mogu uživati zaštitu vlasništva zajamčenu člankom 17. Povelje.

114. Budući da samo potraživanja o kojima je riječ u predmetima C-498/22 i C-500/22, koja su zakonito stečena, ulaze u područje primjene članka 17. Povelje, valja ispitati može li se zaštita koja se jamči tim člankom primijeniti na ta potraživanja.

115. Sud je već odlučivao o tome je li mjera restrukturiranja društva BES, odnosno djelomičan prijenos elemenata imovine i obveza na novoosnovanu prijelaznu banku, koja je donesena u skladu s propisom o kojem je riječ u glavnom postupku, usklađena s člankom 17. Povelje, pri čemu je presudio da tu mjeru restrukturiranja treba analizirati kao propis o uživanju prava vlasništva koji odgovara ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija u smislu članka 52. stavka 1. Povelje, kao što je očuvanje financijske stabilnosti bankovnog sustava europodručja kao cjeline i izbjegavanje sistemskog rizika [50].

116. U ovom se slučaju ne osporava usklađenost same nacionalne mjere osnivanja prijelazne banke i prijenosa imovine, nego činjenica da se u Španjolskoj, na temelju uzajamnog priznavanja mjere restrukturiranja poduzete u Portugalu, u pasivu propadajuće banke uključuju, s jedne strane, obveza vraćanja kamata plaćenih na temelju odredbe o najnižoj kamatnoj stopi u ugovoru o hipotekarnom zajmu (predmet C-498/22) i, s druge strane, obveze i odgovornosti povezane s nadređenom obveznicom (predmet C-500/22).

117. Međutim, smatram da se može prihvatiti isto rasuđivanje. Stoga, mehanizam uzajamnog priznavanja u stvarnosti ne utječe na navodnu povredu prava na vlasništvo. Nadalje, odluka da se ta potraživanja ne uključe u pasivu prijelazne banke nije povezana s oduzimanjem prava na vlasništvo (s obzirom na to da gubitak vrijednosti tih navodnih potraživanja za društvo BES proizlazi iz njegova propadanja, a ne iz mjere restrukturiranja), nego s propisom o uživanju tog prava [51].

118. Naposljetku, valja ispitati je li taj propis proveden u mjeri u kojoj je to potrebno radi općeg interesa u skladu s člankom 17. stavkom 1. trećom rečenicom Povelje.

119. S jedne strane, kad je riječ o obvezi vraćanja kamata, mjera restrukturiranja koja uključuje to ograničenje prava na vlasništvo donesena je u skladu s portugalskim zakonom i odgovara istom općem interesu kao što je onaj koji je doveo do mjere osnivanja prijelazne banke, što ima smisla samo ako se razvrstaju obveze i imovina propadajuće banke kako bi se zadržala stabilnost financijskog sustava i izbjegao sistemski rizik. Stoga ne smatram da, u okviru margine prosudbe koja se priznaje državama članicama, mjera restrukturiranja prekoračuje mjeru koja je nužna radi općeg interesa. S druge strane, kad je riječ o nadređenoj obveznici, može se ponoviti analiza koju je Sud proveo u presudi BPC Lux 2 i dr. u pogledu imatelja obveznica [52].

120. Stoga, argument koji se odnosi na povredu prava na vlasništvo treba odbiti za sve vjerovnike.

[49] Vidjeti odluku o dopuštenosti ESLJP-a od 19. listopada 2004., Caisse régionale de crédit agricole mutuel Nord de France protiv Francuske (CE:ECHR:2004:1019DEC005886700).

[50] Vidjeti presudu BPC Lux 2 i dr. (t. 44. i 55. i navedena sudska praksa).

[51] Vidjeti presudu BPC Lux 2 i dr. (t. 48.).

[52] Vidjeti točke 50. do 57. te presude.

2. Usklađenost s načelom pravne sigurnosti

121. Kad je riječ o usklađenosti s načelom pravne sigurnosti, u točki 91. ovog mišljenja podsjetio sam na sadržaj koji Sud pridaje tom načelu. Usto, Sud je već pojasnio da se načelo pravne sigurnosti osobito strogo nameće kada postoji propis koji može imati financijske posljedice [53].

122. Međutim, smatram da sâmo načelo mjere restrukturiranja koja uključuje osnivanje prijelazne banke pretpostavlja da se provede razvrstavanje obveza i imovine koje se prenose na novu strukturu. Naime, svrha je mjera restrukturiranja definiranih člankom 2. sedmom alinejom Direktive 2001/24 očuvati ili obnoviti financijsko stanje kreditne institucije, a one bi mogle utjecati na ranije stečena prava trećih strana, uključujući i mjere koje obuhvaćaju mogućnost smanjenja potraživanja.

123. U ovom je slučaju nadležno portugalsko tijelo odlučilo da neće prenijeti određene obveze (predmet C-500/22) i određene pravne rizike (predmeti C-498/22 i C-499/22). Točno je da je to obrazložilo na računovodstveni, a ne pravni način, ali to je dopuštalo nacionalno zakonodavstvo, kojim se čak omogućivao „ponovni prijenos” obveza na društvo BES, što je operacija koju dopušta Sud [54].

3. Usklađenost s načelom zaštite potrošača i člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13

124. Kad je riječ o usklađenosti s načelom zaštite potrošača, koje se navodi u članku 38. Povelje (predmeti C-498/22 i C-499/22) i članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 (predmet C-498/22), smatram da dopuštenost pitanja u predmetu C-499/22 koje se odnosi na samu primjenu članka 38. Povelje ne predstavlja poteškoću. Naime, kao što sam to naveo u točki 83. ovog mišljenja, tužitelji iz glavnog postupka nalaze se u situaciji koja je obuhvaćena pravom Unije od trenutka kada su se u okviru sudskog postupka suočili s učincima uzajamnog priznavanja mjere restrukturiranja donesene u Portugalu.

125. Kad je riječ o meritumu, tužitelj iz glavnog postupka u predmetu C-498/22 oslanja se na sudsku praksu Suda kojom se dovodi u pitanje sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) od 9. svibnja 2013. koji je, uzimajući u obzir poteškoće u bankarskom sektoru, vremenski ograničio restitucijske učinke vezane za sudsko utvrđenje nepoštenosti odredbe sadržane u ugovoru koji je prodavatelj robe odnosno pružatelj usluge sklopio s potrošačem, samo na iznose koji su neosnovano plaćeni u skladu s tom odredbom nakon donošenja odluke kojom je sudskim putem utvrđena ta nepoštenost [55]. Naime, Sud je u presudi Gutiérrez Naranjo i dr. odlučio da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se protivi takva nacionalna sudska praksa [56].

126. Valja istaknuti da je Sud u toj presudi priznao, u skladu s člankom 38. Povelje u kojem se navodi načelo zaštite potrošača, da s obzirom na narav i važnost javnog interesa koji se temelji na zaštiti potrošača, Direktiva 93/13 državama članicama nalaže da osiguraju primjerena i

[53] Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 52. i navedena sudska praksa).

[54] Vidjeti presudu Banco de Portugal i dr. (t. 61. i navedena sudska praksa).

[55] Vidjeti presudu Gutiérrez Naranjo i dr. (t. 46.).

[56] Vidjeti presudu Gutiérrez Naranjo i dr. (t. 75. i izreka).

djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnoga korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koje prodavatelji robe ili pružatelji usluga sklapaju s potrošačima [57]. No Sud je u navedenoj presudi podsjetio i na to da zaštita potrošača nije apsolutna [58].

127. Naime, Sud je već istaknuo da su ciljevi osiguranja stabilnosti bankovnog i financijskog sustava, kao i izbjegavanja sistemskog rizika, ciljevi u općem interesu koje Unija slijedi [59]. Usto, Sud je u više navrata odlučio da, iako postoji očit javni interes u osiguranju snažne i dosljedne zaštite ulagača, dioničara ili vjerovnika u cijeloj Uniji, ne može se smatrati da taj interes u svim okolnostima prevladava nad općim interesom osiguravanja stabilnosti financijskog sustava [60].

128. Stoga valja ocijeniti u kojoj mjeri taj opći interes jamčenja stabilnosti financijskog sustava može onemogućiti zaštitu potrošača u slučajevima kao što su oni o kojima odlučuje sud koji je uputio zahtjev.

129. Kao prvo, tužitelji iz glavnog postupka i sud koji je uputio zahtjev tvrde da, s obzirom na to da se Tribunal Supremo (Vrhovni sud) oslonio na financijske poteškoće banaka kako bi vremenski ograničio restitucijske učinke, Sud je u presudi Gutiérrez Naranjo i dr. implicitno, ali nužno uzeo u obzir financijske utjecaje na bankovni sustav kako bi dao prednost zaštiti potrošača.

130. Međutim, ne mogu se složiti s tim rasuđivanjem jer su se u glavnim predmetima poteškoće konkretizirale u obliku mjere restrukturiranja čije je uzajamno priznavanje u drugim državama članicama provedeno na temelju prava Unije i stoga treba provesti novu ocjenu.

131. Kao drugo, čini mi se da se situacije o kojima je riječ u glavnom postupku jasno razlikuju od one o kojoj je riječ u predmetu u kojem je donesena presuda Gutiérrez Naranjo i dr. jer se odnosila na zaštitu samo jednog potrošača. Naime, u ovim je predmetima mjera restrukturiranja donesena kako bi se mogla jamčiti stabilnost financijskog sustava i stoga, *in fine*, sistemska zaštita svih ostalih potrošača, klijenata banke i, općenitije, bankovnog sustava.

132. Kao treće, zaštitom potrošača ne jamči se povrat preplaćenih kamata u slučaju stečaja banke dužnika, što je različita tema od one povezane s vremenskim ograničenjem restitucijskih učinaka.

133. Zaključno, smatram da u ovom slučaju zaštita potrošača ne može prevladavati nad općim interesom jamčenja stabilnosti financijskog sustava.

134. Usto, Komisija je u svojim očitovanjima predvidjela da bi se potraživanje preplaćenih kamata tužitelja iz glavnog postupka u predmetu C-498/22 moglo prebiti iznosima mjesečnih obroka koje je nastavio plaćati društvu Novo Banco Španjolska u skladu s člankom 23. stavkom 1. Direktive 2001/24 u kojem se navodi da donošenje mjera restrukturiranja ne utječe na pravo vjerovnika da zahtijevaju prijeboj svojih potraživanja s potraživanjima kreditne institucije, ako je takav prijeboj dozvoljen pravom koji se primjenjuje na potraživanja kreditne institucije. Međutim, čini se da ta odredba nije primjenjiva u ovom slučaju jer, s jedne strane, na dan donošenja mjere

[57] Vidjeti presudu Gutiérrez Naranjo i dr. (t. 56. i navedena sudska praksa).

[58] Vidjeti presudu Gutiérrez Naranjo i dr. (t. 68.).

[59] Vidjeti presudu od 5. svibnja 2022., Banco Santander (Sanacija banke Banco Popular) (C-410/20, EU:C:2022:351, t. 36. i navedenu sudsku praksu).

[60] Vidjeti presude od 19. srpnja 2016., Kotnik i dr. (C-526/14, EU:C:2016:570, t. 91.), kad je riječ o ulagateljima, i od 8. studenoga 2016., Dowling i dr. (C-41/15, EU:C:2016:836, t. 54.), kad je riječ o dioničarima i vjerovnicima.

restrukturiranja nije postojalo potraživanje preplaćenih kamata, presuda Gutiérrez Naranjo i dr. još nije bila donesena i, s druge strane, dužnik potraživanja dospjelih kamata, koje nije preneseno na Novo Banco Španjolska, nije isti kao vjerovnik mjesečnih obroka.

135. S obzirom na te elemente, predlažem Sudu da odgovori da članak 3. stavak 2. Direktive 2001/24 i članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člancima 17. i 38. Povelje i općim načelom pravne sigurnosti, treba tumačiti na način da im se ne protivi priznavanje u državi članici domaćinu učinaka odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice u kojoj se kao mjera restrukturiranja predviđa osnivanje prijelazne banke i zadržavanje u pasivi propadajuće banke obveze da vrati kamate plaćene na temelju nepoštene odredbe ili plati iznose koje duguje na temelju predugovorne ili ugovorne odgovornosti.

V. Zaključak

136. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da Tribunalu Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) odgovori na sljedeći način:

1. Članak 3. stavak 2. i članak 6. Direktive 2001/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija, u vezi s člankom 21. stavkom 2. i člankom 47. prvim stavkom Povelje Europske unije o temeljnim pravima,

   treba tumačiti na način da im se:

   ne protivi, u slučaju da ne postoji objavljivanje predviđeno člankom 6. stavkom 1. te direktive, to da se u državi članici različitoj od matične države članice priznaju učinci mjere restrukturiranja kojom je osnovana prijelazna banka, uz djelomičan prijenos obveza i odgovornosti, prije podnošenja tužbe kojom se traži da se prizna i isplati potraživanje koje je prvotno postojalo prema bankovnoj instituciji na koju se odnosila ta mjera restrukturiranja, pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

2. Članak 3. stavak 2. Direktive 2001/24, u vezi s člankom 47. Povelje o temeljnim pravima i općim načelom pravne sigurnosti,

   treba tumačiti na način da se:

   pojedinci ne mogu pozvati na načelo zaštite legitimnih očekivanja u odnosu na prijelaznu banku koja je privatnopravno tijelo koje nema ovlasti koje odstupaju od općeg prava, osnovano na temelju mjere restrukturiranja banke čiji su oni prvotno bili klijenti kako bi tražili da se utvrdi odgovornost te prijelazne banke na temelju predugovornih i ugovornih obveza povezanih s ugovorima koji su sklopljeni s bankom u odnosu na koju je donesena mjera restrukturiranja.

3. Članak 3. stavak 2. Direktive 2001/24 i članak 6. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima, u vezi s člancima 17. i 38. Povelje o temeljnim pravima i općim načelom pravne sigurnosti,

   treba tumačiti na način da im se:

ne protivi priznavanje u državi članici domaćinu učinaka odluke nadležnog upravnog tijela matične države članice u kojoj se kao mjera restrukturiranja predviđa osnivanje prijelazne banke i zadržavanje u pasivi propadajuće banke obveze da vrati kamate plaćene na temelju nepoštene odredbe ili plati iznose koje duguje na temelju predugovorne ili ugovorne odgovornosti.